

**MATERIALS PER A L'ESTUDI
BOTÀNIC DEL TERME DE
SANT JUST DESVERN**

I. Plantejament de l'estudi florístic

Josep Nuet i Badia

Membre del CES

En aquest treball pretenem donar un patró senzill i ordenat de metodologia per a fer un estudi botànic ampli d'una localitat, tant si és d'un terme municipal, com ara el cas de Sant Just Desvern, o d'una unitat física, una vall, una muntanya. Aquest patró metodològic també pot ser aplicable a qualsevol treball més ambiciós, d'àmbit comarcal o regional.

La recerca botànica té dos grans apartats: l'estudi florístic i l'estudi fitosociològic.

L'estudi florístic o de la flora d'un indret té per objecte la catalogació de totes les plantes que creixen en un territori. Una flora, per tant, és una obra en la qual hi ha consignades totes les plantes d'un territori. Associat i complementari a aquesta recerca de catalogació, hi ha l'estudi de la distribució geogràfica de les espècies o corologia.

En canvi, l'estudi fitosociològic o fitocenologia és dirigit a descriure o a reconèixer les diferents comunitats de plantes (associacions) que viuen en equilibri amb les condicions ambientals (sòl, clima) i l'acció humana de l'indret on es fan. Com a complement als estudis fitosociològics, hi ha la cartografia de la vegetació.

En aquest treball d'avui només tractarem de l'estudi de la flora i deixarem per a un altre dia l'estudi de la vegetació.

COM SABER EL NOM DE LES PLANTES

Per a saber el nom de les plantes cal recórrer a un llibre de determinació. És a dir, a un llibre que a partir de la selecció dels caràcters morfològics de la planta, mitjançant unes claus dicotòmiques, permeti arribar-ne a conèixer el nom científic.

Al nostre país disposem de la *Flora de Catalunya*, de J. CADEVALL i col·laboradors, una obra en sis volums, força antiquada, que no ha estat gaire utilitzada per a determinar plantes, però que és una obra de referència obligada. Tanmateix, aquesta flora és intrometible en el mercat i cal consultar-la en biblioteques d'una certa categoria.

Fins ara els professionals i els afeccionats han hagut d'utilitzar llibres estrangers, majoritàriament francesos, tals com el de G. BONNIER i G. de LAYENS, molt popular a França (del qual ara tenim una traducció castellana que n'ha posat al dia la nomenclatura); el de H. COSTE, una obra clàssica en tres volums, molt bona; el de P. FOURNIER, una flora manual, molt bona i amb molta informació; o la *Flora Europaea*, obra de nivell alt, no assequible a tothom, dirigida per un equip de botànics anglesos.

Podem utilitzar, també, el llibre de determinació de M. GARCÍA ROLLAN (1981-83), que és una traducció i adaptació de les claus de les plantes hispàniques de la *Flora Europaea*.

Des de fa uns quants anys podem fer servir el primer volum (i ara el segon, amb el qual tenim la meitat de l'obra) de la *Flora dels Països Catalans*,

d'O. de BOLÒS i J. VIGO, una obra de molta volada, que substituirà la *Flora de Catalunya* de J. CADEVALL.

També tenim el primer volum de la *Flora Iberica*, feta per un equip ampli d'especialistes de l'estat espanyol i de l'estranger. Tanmateix, aquesta flora, molt ben presentada i ambiciosa, és de difícil comprensió per als principiants per la complicació de la terminologia botànica. Conté uns dibuixos d'Eugeni Sierra i Ràfols autènticament sensacionals.

Avui ja disposem d'una flora professional d'una qualitat equiparable a la que tenen altres flores dels països europeus científicament avançats. Es tracta de la *Flora manual dels Països Catalans*, d'O. de BOLÒS, J. VIGO, R.M. MASALLES i J.M. NINOT.

Els principiants tenen, al nostre país, dues obres fonamentals: les guies dels arbres i dels arbusts i les lianes de F. MASCLANS. De fet, tothom qui vulgui dedicar-se a estudiar les plantes, ha de passar per aquestes dues guies, a fi de practicar la determinació de les plantes.

Cal recordar que hi ha un bon nombre d'altres llibres de plantes, amb claus de determinació o sense, sovint amb bones il·lustracions en color, que són traduccions d'obres d'altres països, en els quals la flora és ben diferent de la nostra. En molts casos hi falten espècies vulgars del nostre país o bé altres que són molt comunes aquí, les obres esmentades les tenen per plantes molt rares.

També tenim algunes altres guies d'arbres, fetes a casa nostra, però considerem que la millor és la de F. MASCLANS. Pràcticament, totes les altres s'han "inspirat" en aquesta.

L'estudi de les plantes requereix una mica d'atenció i, com tot, constància, de manera que com més t'hi dediques més en saps i com més en saps més gust hi trobes.

Cal, primer de tot, tenir un llibre per a determinar les plantes i haver llegit i practicat el funcionament de les claus. Un cop adquirida una mica de pràctica, cadascú ha de plantejar-se què vol fer. Si volem dedicar-nos a estudiar plantes isolades i d'una manera ocasional, no cal fer gaires programes, però si el que volem fer és un treball una mica més ambiciós, encara que sigui d'una zona petita, cal organitzar-nos bé.

PLANTEJAMENT DE L'ESTUDI FLORÍSTIC D'UN LLOC

En el plantejament d'un estudi florístic hi ha uns quants passos que cal fer ordenadament. Aquí els anirem veient successivament.

Definició del treball a fer

Quan ens plantegem la confecció d'una flora d'una contrada hem de definir en

primer lloc quin tipus de flora volem fer. És a dir, hem de definir quin "producte" volem obtenir.

A més de les flors clàssiques d'un territori gran o petit, podem fer estudis de tota mena i ben assequibles: la flora d'un jardí, del volt d'una font, d'un torrent; el catàleg dels arbres d'un lloc o dels plantats als carrers; el catàleg d'una família botànica (les gramínies, les orquídies, etc.) d'un lloc.

En síntesi, hi ha dos grans tipus de flors: els catàlegs florístics i les flors completes.

El catàleg florístic

Un catàleg florístic és una obra, generalment breu, on consten totes les espècies que han estat trobades en el territori objecte de l'estudi, agrupades en famílies i, sovint, ordenades alfabèticament. Generalment, cada espècie va acompanyada d'alguna indicació breu o abreujada de l'ambient on es fa, de la freqüència amb què es troba o de les altituds on viu.

A més d'aquestes dades, els catàlegs florístics acostumen a portar, a manera d'introducció, un breu resum geogràfic per a donar al lector una idea del país estudiat.

Un bon exemple de catàleg florístic és la *Flora vascular del Montseny*, d'O. BOLÒS, J. NUET i J. M. PANAREDA (1986). També poden servir d'exemple els catàlegs florístics locals editats per ORCA, grup de treball permanent de l'Institut d'Estudis Catalans (Secció de Ciències Biològiques).

La flora completa

Una flora completa, per contra, és una obra més ambiciosa, d'un contingut més extens i detallat.

Uns bon exemples de flors completes modernes són la *Flora de la Vall de Ribes* (J. VIGO, 1983), catàleg d'un territori gran (263 km²) amb un relleu muntanyós molt accidentat i amb una gran diversitat d'ambients, que inclou 1428 espècies, de totes les regions biogeogràfiques, des de les mediterrànies fins a les bóreo-alpines; i la *Florula vascular de la muntanya dels Mollons* (J. NUET, 1987), catàleg d'un territori molt petit (3 km²) amb un relleu poc accidentat i amb una vegetació monòtona, que inclou 422 espècies, predominantment mediterrànies i submediterrànies.

Aquestes obres comencen amb un resum geogràfic relativament extens, pensat sobretot per a informar el lector o l'estudiós dels principals elements ambientals, naturals o humans, que influeixen o han influït en la vida i la distribució geogràfica de les plantes.

Després hi ha el cos de l'obra, la flora pròpiament dita, que conté, generalment, els següents blocs d'informació per cada planta:

- a) Nom científic de la planta, en llatí, amb el nom de l'autor que la va descriure i els sinònims principals, si és el cas.

Cal la comprovació dels noms científics amb les flores i els llibres de classificació moderns, especialment la *Flora dels Països Catalans* o bé la *Flora Europaea*. Cal advertir que la no coincidència total en la nomenclatura és conseqüència de la diferent consideració en la valoració de la categoria taxonòmica de les plantes. La posició de la *Flora dels Països Catalans* és més integradora i la de la *Flora Europaea* és més analítica: considera com a espècies plantes que a l'anterior són considerades només amb categoria de subespècie. Per exemple, la carrasca, alzina de fulla petita de l'interior de la Península Ibèrica, en la *Flora dels Països Catalans* consta com *Quercus ilex* L. subsp. *rotundifolia* (Lam.) T. Morais, mentre que *Flora Europaea* la considera *Quercus rotundifolia* Lam. Tots dos noms són sinònims d'una mateixa planta; moltes altres plantes tenen més d'un nom, que els han estat atribuïts pels taxonomistes al llarg dels anys. L'estudi cada vegada més afinat de les espècies fa que, de vegades, calgui rebutjar determinacions no prou encertades i canviar o revalidar denominacions antigues. Tanmateix, són diferències més formals que no de fons.

Val la pena de regularitzar les abreviatures dels autors d'acord amb la *Key to the abbreviations of authors names* (*Flora Europaea*, vol. 6: 353-373).

- b) Nom popular, o bé el nom adaptat del nom científic (neologisme) quan se'n coneix cap.

És interessant, sempre que es pugui, de recollir directament els noms de les plantes del lloc que s'estudia; tanmateix, quan no és possible, tenim el llibre de F. MASCLANS (1981), que ens pot ajudar molt.

- c) Citacions de cada planta que han fet els botànics que anteriorment han estudiat la contrada.

Les citacions de plantes dels autors antics, cal recollir-les amb la màxima escrupolositat, ja que moltes vegades s'han escrit dades errònies, que s'han mantingut molts anys, a causa del treball poc acurat d'un transcriptor.

Les principals fonts de dades antigues són les flores comarcals o locals publicades o bé les flores generals, com les d'A. C. COSTA (1864 i 1877), la de M. WILLKOMM i J. LANGE (1861-80) i la de CADEVALL i col.laboradors (1913-37). També és útil la recopilació de M. COLMEIRO (1885-89).

d) Valoració crítica de les citacions d'autors anteriors.

Com que les citacions d'autors antics no sempre són de fiar, cal recórrer a la comprovació sobre el terreny de l'existència de les plantes que han estat indicades en un indret. També cal comprovar en els herbaris si hi ha constància de les plantes que han estat citades.

Vegeu la relació dels herbaris de Catalunya a M. R. MANOBENS (1988, pàg. 24). També hi ha un treball de P. FONT I QUER (1924) sobre els herbaris catalans i la seva conservació.

e) Distribució geogràfica de les plantes en el territori estudiat

Aquest apartat inclou una sèrie de dades i informacions que descriuen la distribució de la planta: indrets o paratges on es troba, amb l'altitud, altituds màxima i mínima que assoleix, exposició a què està orientada, abundància amb què es troba (ccc = molt comuna, cc = comuna, c = més aviat comuna, r = poc rara, rr = francament rara, rrr = molt rara o localitat única), quadrat o quadrats UTM d'1 o de 10 km de costat, on es fa.

Per a saber la situació i l'extensió dels quadrats UTM, cal recórrer als mapes del Servicio Geográfico del Ejército (sèrie L, escala 1:50.000).

f) Indicació de l'ecologia de cada planta.

Aquest paràgraf recull les observacions sobre l'ambient i l'ecologia de cada planta: substrat on arrela, tipus de sòl, humitat de l'indret, tipus de vegetació en el qual viu.

També s'hi afegeix, normalment, el nom del tipus de vegetació que caracteritza la planta que s'estudia i el temps que la planta floreix, o, en el cas de les falgueres, quan produeixen esporangis, indicat en mesos (I = gener, XII = desembre).

Cal advertir que, per a donar indicacions precises sobre els tipus de vegetació on viu cada planta, cal fer inventaris de vegetació (vegeu el mètode de la SIGMA, a J. BRAUN-BLANQUET, 1979). Fer inventaris és una feina llarga i força complicada pels qui no hi estan habituats; a més, requereix un coneixement previ de les plantes.

Com es pot veure, totes aquestes dades i informacions requereixen un treball de camp o bé de taula, ordenat, polit i constant. A partir d'aquí ja entrem en el treball concret. Aquest treball concret tindria les fases següents:

Delimitació del territori a estudiar

En principi cal triar i limitar, encara que no sigui amb una excessiva rigidesa, l'espai dins el qual estudiarem i catalogarem les plantes. Aquest espai pot ser gran o petit, tant se val.

Cal tenir en compte, naturalment, que com més gran sigui, més esforç i temps ens demanarà. Per començar, caldria triar un lloc reduït. Ens servirà d'entrenament i, cosa que encara és més important, podrem acabar l'estudi.

Visita del territori que volem estudiar

Abans de començar, val la pena conèixer el lloc on haurem de treballar. Per tant, caldrà fer algunes excursions per a conèixer bé els camins i poder veure, d'una manera general, les característiques dels diferents indrets del territori que haurem d'explorar.

En el cas dels llocs d'extensió molt petita, aquesta visita prèvia tindrà molt poca importància.

Excursions per a la recerca de les plantes

Un cop hem decidit començar l'estudi, cal explorar el territori que hem delimitat. Per a anar bé, cal fer excursions d'exploració durant tots els mesos de l'any, i amb més intensitat a la primavera i a l'estiu, a fi de poder veure les plantes en plena florida, que és com es detecten més bé i també quan poden ser determinades amb total seguretat.

Normalment les excursions no han de ser de recorregut gaire llarg. És millor dedicar-se a recórrer menys terreny per a explorar-lo més a fons. Tanmateix, la intensitat de l'exploració depèn de l'extensió de l'espai que cal estudiar. Es comprèn que si hem triat de fer l'estudi d'una clotada d'unes desenes de metres quadrats, podrem explorar aquest indret metre per metre, cosa impossible de fer quan el territori que volem estudiar comprèn uns quants quilòmetres quadrats. En el darrer cas començarem per explorar una sèrie d'indrets que, durant les visites prèvies, ens han semblat més representatius. D'aquesta manera obtindrem una relació de la majoria de les plantes més esteses i després podrem anar explorant altres indrets que ens permetran de trobar-ne d'altres de més rars o poc abundants.

Durant les excursions, es fan llistes de les plantes que es coneixen amb una seguretat absoluta, es recol·lecten plantes per a l'herbari i s'noten les característiques ambientals on viuen les diferents plantes que es van trobant. Com més afinades i abundants siguin les observacions, millor serà el contingut de la flora.

Confecció d'un herbari

En qualsevol treball botànic una mica acurat cal fer un herbari. Aquest herbari servirà no solament per a tenir una col·lecció de plantes, sinó per a poder estudiar i determinar amb seguretat moltes plantes que ens resultarà difícil o lent de determinar al camp. També servirà per a comparar les nostres plantes amb altres plantes ben determinades de les col·leccions que guarden els herbaris importants.

Un bon treball de R. M. MANOBENS (1988), sobre la recol·lecció de plantes i la confecció d'herbaris, us ajudarà.

Cal recalcar però, alguns punts:

Cada planta ha de dur el nom del lloc on ha estat recol·lectada, el nom del recol·lector i el dia de recol·lecció. Sense aquestes dades, una planta no té cap valor.

Cal recol·lectar només el just. Una recol·lecció no ha de ser una depredació ni cap destrossa. Les plantes rares no s'han de recol·lectar, es poden fotografiar per a tenir un testimoni de la seva troballa. Tingueu present i compliu les normes sobre protecció de plantes amenaçades (vegeu les llistes de plantes amenaçades o en perill d'extinció que publiquen la UICN [Unió Internacional per a la Conservació de la Natura i els seus Recursos], la WWF [World Wildlife Found] i el Consell d'Europa; i tingueu present les ordres sobre protecció de plantes DOG núm. 493, de 12/12/1984 i núm. 766, de 14/11/1986).

Un cop tingueu les plantes premsades i seques, les heu de guardar dins d'una capsa de cartró, amb boles de naftalina, perquè els corcs no se les mengin.

Determinació de les plantes

La determinació de les plantes no és una tasca fàcil. Tampoc no cal considerar-la molt difícil. És una feina d'una certa responsabilitat, perquè és fàcil d'equivocar-se i de confondre unes espècies amb unes altres.

És imprescindible, quan es fa un treball d'una certa ambició, tenir contacte amb persones que tinguin experiència i coneguin les plantes, de manera que puguin donar un cop d'ull a la feina que anem fent. Si aquestes persones estan vinculades a institucions de recerca, encara molt millor.

Cal advertir que les notes que prenguem al camp han de ser absolutament certes; més val no anotar les plantes que no coneguem d'una manera certa. En aquests casos, cal prendre'n una mostra i després determinar-la o fer-la determinar. S'han d'evitar les determinacions a una certa distància i les suposicions o els prejudicis sense gaire fonament.

Cal recordar, finalment, que una obra botànica, grossa o petita, feta sense rigor, no serveix per a res i és oblidada.

Recull de les observacions en un fitxer

Totes les dades sobre la distribució de cada planta i de l'ambient on viuen s'han de buidar en una fitxa que anirà encapçalada pel nom científic de cada planta.

Aquest fitxer pot ser convencional, amb fitxes de cartolina, o bé informàtic, fent servir algun dels programes de base de dades, del tipus Dbase III o similars.

Aquest fitxer serà el que ens permetrà redactar la informació de cada planta de la flora quan vulguem escriure el catàleg o la flora del territori que hem estudiat.

BIBLIOGRAFIA

- BOLÒS, A. de & BOLÒS, O. de 1987. *Plantes vasculars del quadrat Santa Pau, 3ITDG66*. ORCA, Sec. Cièn., IEC. Barcelona.
- BOLÒS, O. de, NUET, J. & PANAREDA, J. M. 1986. Flora vascular del Montseny (In: *Catàlegs de flora i fauna*, 1: 41-92). Servei de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona. Barcelona.
- BOLÒS, O. de & VIGO, J. 1984- . *Flora dels Països Catalans*, I. Ed. Barcino. Barcelona.
- BOLÒS, O. de, VIGO, J., MASALLES, R. M. & NINOT, J. M. 1990. *Flora manual dels Països Catalans*. Ed. Pòrtic. Barcelona.
- BONNIER, G. & LAYENS, G. de 1970. *Flore complete portative de la France, de la Suisse et de la Belgique*. Libr. Gen. de l'Enseignement. Paris.
- BONNIER, G. & LAYENS, G. de 1989. *Claves para la determinación de plantas vasculares*. Ed. Omega. Barcelona.
- BRAUN-BLANQUET, J. 1979. *Fitosociología*. Bases para el estudio de la comunidades vegetales. H. Blume Ediciones. Madrid.
- CADEVALL, J. (col.l. P. Font, W. Rothmaler, A. Sallent) 1913-1937. *Flora de Catalunya*, I-VI. IEC. Barcelona.
- COLMEIRO, M. 1885-1889. *Enumeración y revisión de las plantas de la península hispano-lusitana e islas Baleares*, I-V. Madrid.
- COSTA, A. C. 1877. *Introducción a la flora de Cataluña y catálogo razonado de las plantas observadas en esta región*. Imprenta Barcelonesa. Barcelona.
- COSTE, H. 1901-06. *Flore descriptive et illustrée de la France, de la Corse et des contrées limitrophes*. Libr. Scient. et Techn. A. Blanchard. 3 vols. Paris.
- FONT QUER, P. 1925. Los herbarios de Cataluña y su conservación. *Mem. R. Acad. Cienc. y Artes de Barcelona*, 3a. època, XVIII, 18: 431-452. Barcelona.
- FOURNIER, P. 1934-40. *Les quatre flores de la France, Corse compris*. Ed. P. Lechevalier. Paris.
- GARCÍA ROLLAN, M. 1981-83. *Claves de la Flora de España (Península y Baleares)*. Ed. Mundi-Prensa. 2 vols. Madrid.
- MANOBENS, R. M. 1988. *Instruccions per als recol·lectors de plantes: l'herbari. Preparació i documentació*. Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. Barcelona.
- MASCLANS, F. 1972. *Guia per a conèixer els arbres*. Ed. Montblanc. - CEC. Barcelona.
- MASCLANS, F. 1973. *Guia per a conèixer els arbusts i les lianes*. Ed. Montblanc - CEC. Barcelona.
- MASCLANS, F. 1981. *Els noms de les plantes als Països Catalans*. Ed. Montblanc-Martín - CEC. Barcelona.
- NUET, J. 1987. *Flòrula vascular de la muntanya dels Mollons (La Pobla de Claramunt, Anoia)*. Fundació Salvador Vives Casajuana. Barcelona.

- ROMO, A. M. 1989. *Plantes vasculars del quadrat UTM 31T CG6. Abella de la Conca*. ORCA, Sec. Cièn., IEC. Barcelona.
- TUTIN, T.G., HEYWOOD, V. H., et al. 1964-80. *Flora Europaea*. 5 vols. Cambridge.
- VIGO, J. 1983. *El poblament vegetal de la Vall de Ribes. 1 Generalitats. Catàleg florístic*. Acta Bot. Barcin., 35. Barcelona.
- WILLKOMM, M. & LANGE, J. 1870-1880. *Prodromus Florae Hispanicae*. I-III. Stuttgart.
- WILLKOMM, M. 1893. *Supplementum Prodromi Florae Hispanicae*. Stuttgart.

NOTICIARI
Centre d'Estudis Santjustencs

COMUNICACIONS PRESENTADES

Jornades d'Estudi sobre zones de muntanya (Trempt)
Jornades d'Estudi del Baix Llobregat (Sant Boi de Llobregat)
Jornades sobre la industrialització al Baix Llobregat (l'Hospitalet de Llobregat)

SORTIDES REALITZADES PEL CENTRE

Matinal a Olèrdola (Penedès). Març.

Restes del poblat del segle III a. C. Pintures esquemàtiques de Segarulls.
Recinte medieval.

Ruta dels Castells càtars (Rosselló). Setembre.

Coves de Niaux (pintures rupestres). Vila de Foix i el seu castell. Castells càtars de Montsegur. Puigverd i Fanjeaux. Vila de Quillan. Abadia de Santa Maria de la Grassa. Carcassona

Museu del Paper i el Capelló (Anoia) i Museu del Vi (Penedès). Novembre.

Castell de la Pobla de Claramunt, frontera entre l'Anoia i el Penedès. Forns medievals.

Jaciment prehistòric de l'abric Romaní (estació prehistòrica més antiga de Catalunya). Molí-Museu Paperer. Museu del Vi.

Totes les sortides són preparades acuradament i es compta amb la presència d'experts en el moment de la visita.

El Centre edita per a cada sortida un petit llibret informatiu dels llocs que s'aniran a visitar. Serveix alhora com a record i per a anar fent biblioteca sobre indrets interessants del nostre país.

ESTUDIS QUE S'ESTAN PORTANT A TERME

CARDONA, D.: Els conreus del segle passat a Sant Just Desvern.

CARDONA, D. - MORENO, J.: Receptes de remeis casolans de Sant Just Desvern.

CARDONA, J.: Estudi de personatges importants relacionats amb Sant Just Desvern.

GARCIA, M.: Les bòbiles a Sant Just Desvern.

GUASCH, D.: El pagament de la remensa a Sant Just Desvern. Contracte d'obra del retaule de l'altar major de Sant Just Desvern (segle XVI), desaparegut en l'incendi de l' any 1936.

GRUP D'ESPELEOLOGIA RATS PENATS: Estudis sobre minaments i altres sistemes de captació d'aigües subàlvies del terme municipal de Sant Just Desvern.

MALARET, A.: Història de Sant Just Desvern (1939-1979), amb l'aprofundiment demogràfic (amb la col.laboració de L. Barrera Origen) i Història dels carrers de Sant Just Desvern (amb la col.laboració del Servei Municipal de Català).

OCHOA, J.: Els nostres llocs. Estudi sobre una toponímia paral.lela als Pisos.

RAJADELL, N.: Els programes de la Festa Major a Sant Just.

INTERCANVI DE PUBLICACIONS

Centre d'Estudis Canongins ~Ponç de Castellví

Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat

Centre d'Estudis del Bages

Patronat Metropolità del Parc de Collserola

ALTRES

Estadística de membres del Centre:

Altes: 5

Baixes: 1

Volem recordar especialment un membre del Centre,

JOSEP CATALÀ i SOLER, que el passat mes de febrer ens va deixar.

ACTIVITATS PROGRAMADES PER A AQUEST ANY

- Matinals: castell del Papiol, castell de Llinars i museu de Ceràmica.

- Una jornada: delta de l'Ebre i observatori.

- Més d'una jornada: castells càtars (segona part).

UN TOC D'ATENCIÓ!

Sabeu que a hores d'ara la masia de can Fatjó està enderrocada ???

Tot i que hi ha un compromís formal per part de l'Ajuntament, el Patronat de Collserola i els propietaris, per a la fidel reconstrucció **amb tots els seus elements arquitectònics**, i que hi haurà un seguiment per part dels tècnics del Patronat i de Collserola... esperem que aquest sigui prou eficient, i no triguem gaire a tenir de nou can Fatjó amb les mateixes característiques de sempre.